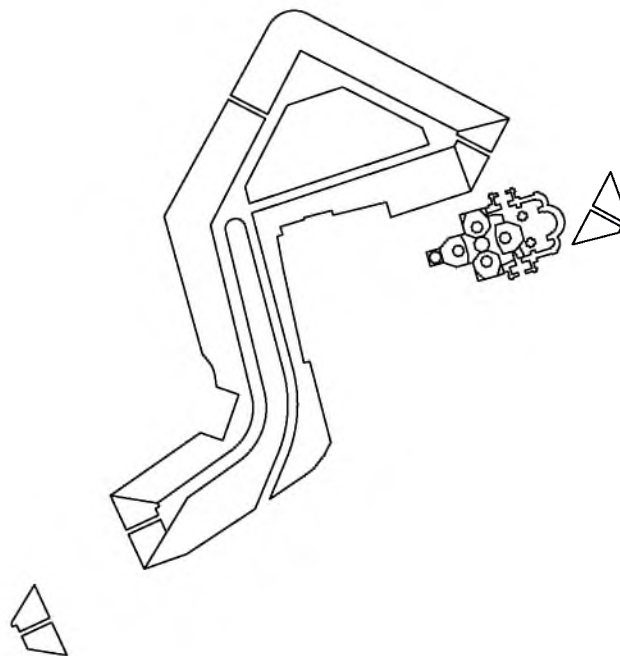

**РЕСТАВРАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ
«Церква Спаса на Берестові»**

БЛАГОУСТРІЙ ПРИЛЕГЛОЇ ТЕРИТОРІЇ ТА СПАСЬКОГО БАСТІОНУ ПЕЧЕРСЬКОЇ ФОРТЕЦІ

ЧАСТИНА I

Проект реставрації церкви Спаса на Берестові

Замовник - «Громадська організація «Андріївсько-Пейзажна ініціатива»

Балансоутримувач - «Національний Києво-Печерський історико-культурного заповідник»

Головний архітектор проекту – Філіппова Тетяна, заслужений будівельник України, Лауреат Державної премії України в галузі архітектури, член-кореспондент Академії будівництва України, дійсний член ICOMOS

Автори проекту благоустрою - Анастасія Стрижевська, Артем Додонов, Олександра Уртюкова

Об'єкт реставрації: "пам'ятка архітектури "Церква Спаса на Берестові" (корпус №84), охоронний №2 по вул. Лаврська. 5 у м. Києві.

Площа ділянки благоустрою 19510 м² (1,95 Га)

Бюджет проекту 50 млн грн.

Реалізація розрахована на 2 роки.

Меценат проекту – В'ячеслав Москалевський

Проект реалізується за підтримки Міністерства культури України та Київської міської державної адміністрації.

Меценатом проекту реставрації та благоустрою виступив Москалевський В'ячеслав Олександрович.

Це його чергова ініціатива, спрямована на збереження історико-культурних об'єктів в м. Київ. У 2016 р. був реалізований проект із реконструкції Старокиївської гори за проектом Авраама Мілецького.

З огляду на високу архітектурну, художню та історичну цінність Спаса на Берестові, а також його технічний стан, основним принципом у проекті реставрації став принцип консервації, спрямований на максимальне збереження пам'ятки.

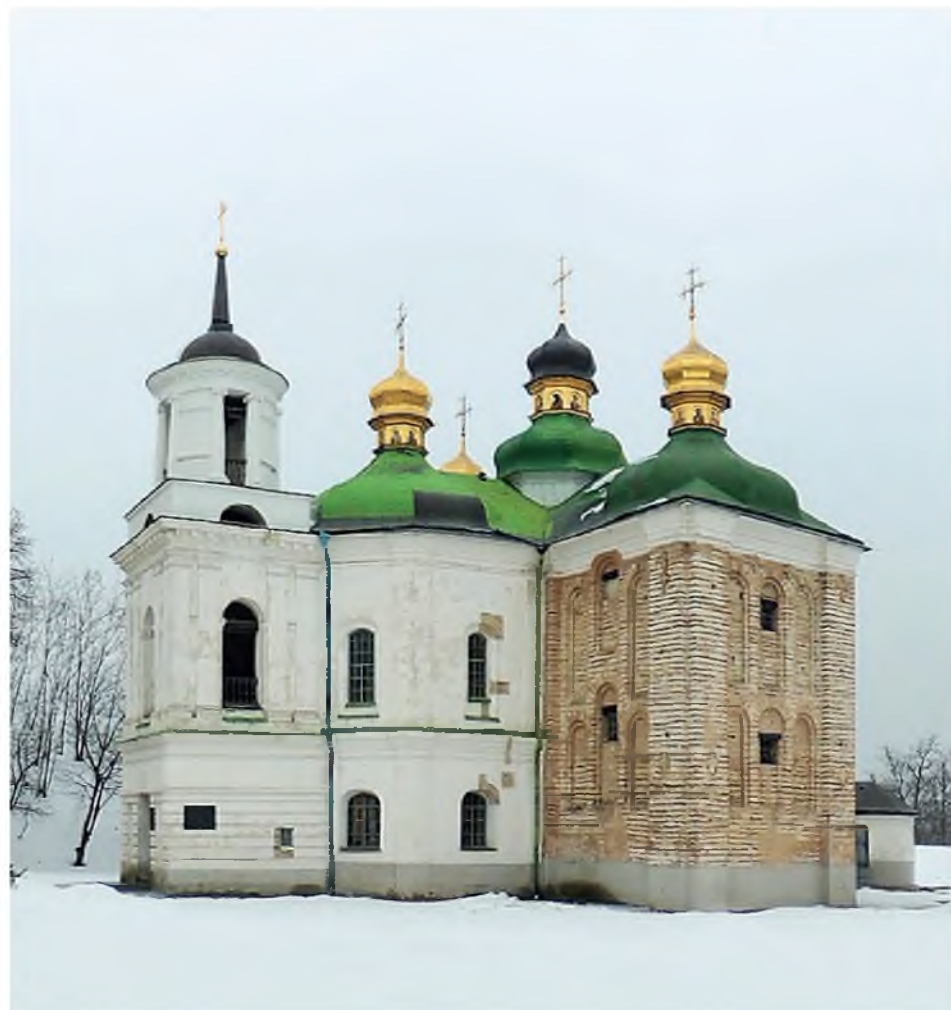
Про Об'єкт:

Спас на Берестові розташований на території Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника та є пам'ятником архітектури і мистецтва державного значення, і внесена до списку світової спадщини ЮНЕСКО.

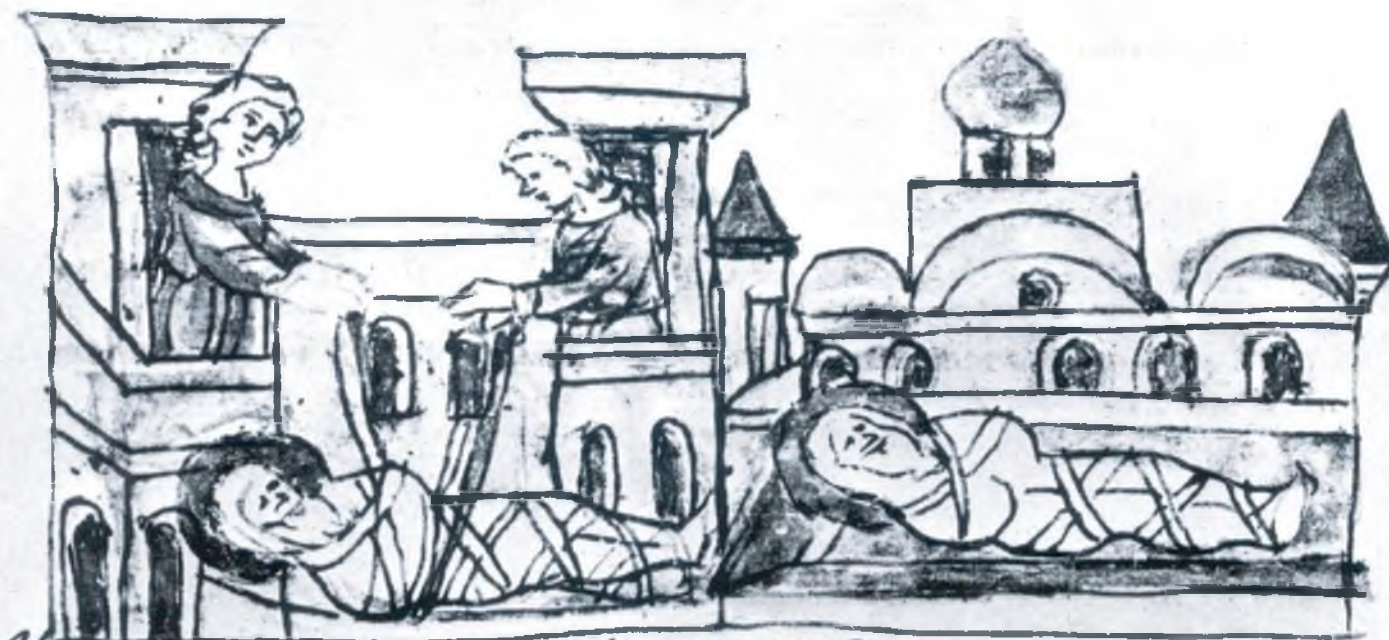
Архітектурна особливість будівлі і її унікальність полягає в тому, що в неї можна на власні очі простежити розвиток і об'єднання майже всіх стилістичних напрямків храмової архітектури України протягом останніх десяти століть.

Колишній храм містить у собі й давньоруський обсяг, заснований на традиціях Візантійської архітектурної школи, і «Могилянські» прибудови з елементами пізньороманського впливу, і прибудови з елементами українського бароко, і виконаний у класичних формах обсяг дзвіниці.

В інтер'єрі збереглися фрески як XI, так і XVI ст. Крім художньої цінності, Спаська церква має також цінність історичну. Згідно з проведеними дослідженнями об'єм храму дійсно можна віднести до будівельного періоду початку XI ст., поряд з Десятинною церквою, Софійським собором та Золотими воротами, тобто за часів правління св. Володимира та Ярослава Мудрого.

Сучасний вигляд об'єкту реставрації

Ікопротимипотрїярхн · ꙗко̀соломонърї · оумершю правє
 дномъ · непогинѣть оупоѡаннє · сего̀во̀впамапъдержкѣ
 роу̀стнилює · помниаю̀споѐкрѣщеннє · ѝпрославлѣютьбѣ

Мініатюра про перепоховання князя Володимира в 1015 році.

У 1015 році тут помер великий князь Володимир Святославич, хреститель Русі.

Тут же жили і вели державну діяльність його нащадки князі Ярослав Мудрий, Святослав Ярославич, Всеволод Ярославич і Володимир Мономах.

Подальше свідчення у літописах, датоване 1051 роком, пов'язане з ім'ям Ярослава Мудрого і вперше визначає назву берестовського храму як церкви святих Апостолів.

Починаючи з 1072 року і далі, до кінця XII ст. (1172 р.), церква на Берестові фігурує як Спаська.

Трагічні для Київської землі події початку XIII ст. – землетрус (1230 р.) та татаро-монгольське нашествя – зумовили руйнацію храму та його занепад.

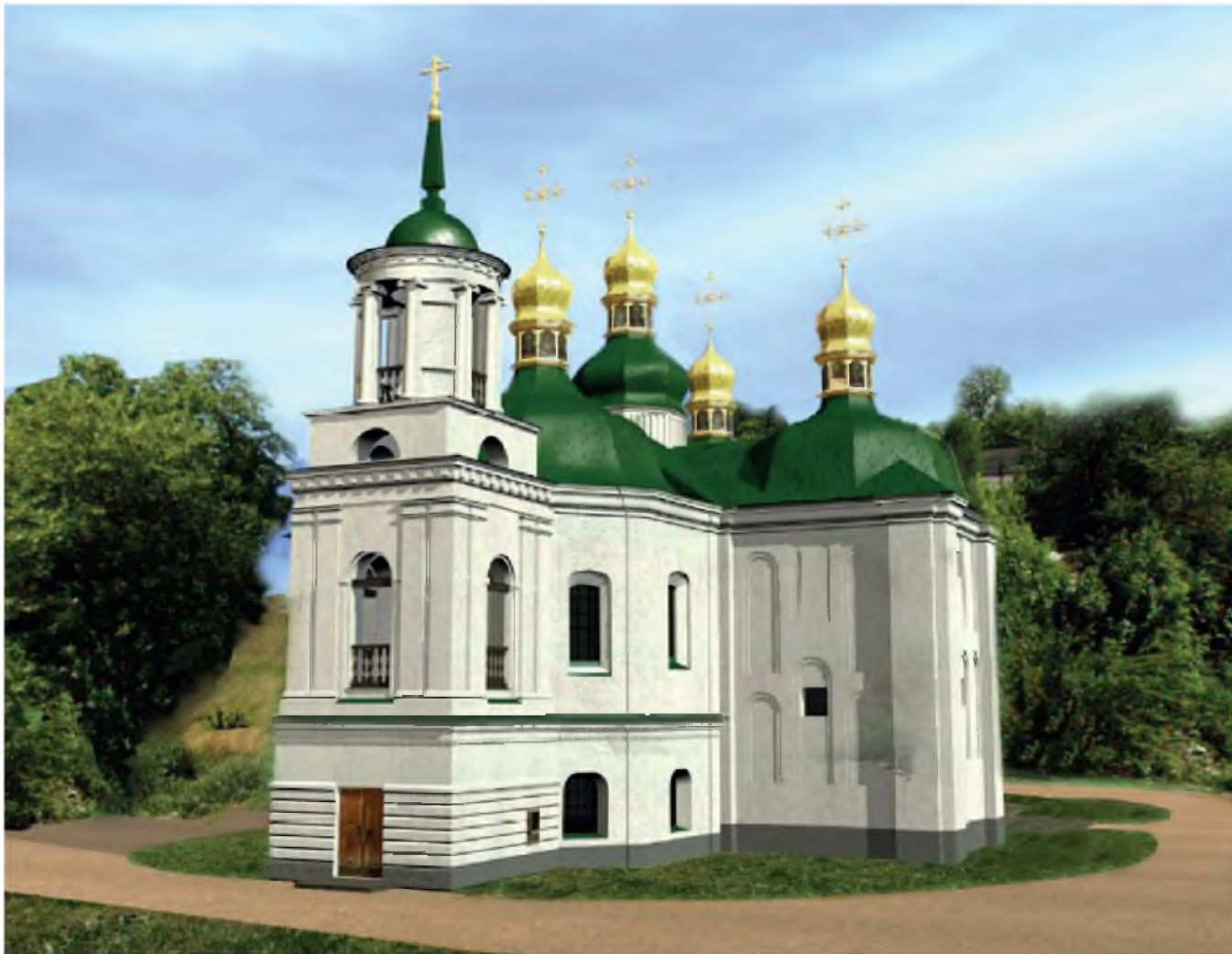
У середині XVII ст. Петро Могила, відвоювавши в уніатів храм, провів його першу реконструкцію, використовуючи матеріал із зруйнованої частини храму. У 1636 р. П.Могила помістив у церкві частину останків св. князя Володимира. Після проведення будівельних робіт у 1643 р. храм був освячений. У 1644 р. грецькими майстрами був виконаний фресковий розпис.

У кінці XVII ст. храм постраждав від військових дій і пожеж. З 1679 року на Печерську починається термінове будівництво фортифікаційних укріплень. Церква Спаса опиняється в межах цих укріплень, поряд з земляним валом. План міста та його укріплень виконаний полковником Іваном Ушаковим у 1695 році ілюструє саме цей період. На ньому церква Спаса на Берестові зображена з однією главою та дерев'яною покрівлею.

Ремонтні роботи на Спаській церкві розпочались приблизно у 1706 р. році. Дерев'яний притвор храму був замінений граненим кам'яним, стіни оштукатурені і прикрашені ліпним декором, покрівля набула химерних криволінійних форм і 5 глав. Храм придбав певну цілісність форм українського бароко у стилі, характерному тому періоду.

У 1809-1810 роках гонтове покриття храму було замінено на металеве, а в 1813-1814 рр. за проектом київського архітектора А. Міленського із західного боку була прибудована кам'яна дзвіниця, витримана в класичних архітектурних формах. У такому вигляді храм зберігся до наших днів.

Археологічні експедиції почалися в другій половині XIX століття і тривали до кінця XX століття. Експедиція П. Покришкіна 1908-1914 років вперше відкрила і позначила фундаменти східної зруйнованої частини храму і провела першу наукову реставрацію (були посилені фундаменти і влаштований демонстраційний зондаж). Роботи в цьому напрямку продовжила експедиція В. Харламова (1989-1991 рр.). Після закінчення археологічних досліджень було проведено комплекс реставраційних робіт та благоустрій території пам'ятки. Древній план храму позначився трасуванням, виконаним у бутовій кладці. Однак, проведена в 1991 році реставрація до кінця не вирішила проблем збереження пам'ятника.

Наразі стіни колишнього храму мають наскрізні тріщини і відхилення на-зовні до 25-30 см. Склепіння XI і XVII ст. мають старі наскрізні тріщини зі зрушенням кладки по швах. Крен стін під впливом розпору поступово збільшується і стає критичним. Це може призвести до обвалу склепінь із унікальними фресками XI-XVII століття. Ще однією проблемою є наявність пустот у ста-родавніх фундаментах. Ґрунтові води просочуються в них, що викликає нерівномірність осідання фундаментів. Також активному руйнуванню кладки сприяє висока вологість цоколя. Із цієї ж причини в інтер'єрі на фресках виникають висоли. Тож пам'ятка критично потребує реставраційних робіт з метою її збереження.

Для стабілізації осідання фундаментів і фіксації крену стін проект передбачає такі заходи як установка укріплюючих лісів під склепіннями, заповнення порожнеч у фундаментах методом ін'єктування складним розчином, зміцнення стін від подальшого відхилення шляхом установки арматурних анкерів усередині стіни та посилення стін методом ін'єктування тріщин складним розчином під тиском.

Для вирішення проблем підвищеної вологості в інтер'єрі проект передбачає такі заходи як осушення і гідроізоляція стін в 3 етапи, а також заміна існуючої цементної підлоги на кам'яну по глинобитній основі, ремонтні роботи з покрівлі та влаштування зливовідводу, встановлення дренажної системи для відведення атмосферних опадів.

ЧАСТИНА II

Проект благоустрою

2015

Спаський бастион

Межі Печерської цитаделі

Церква Спаса на мапі 1787 року

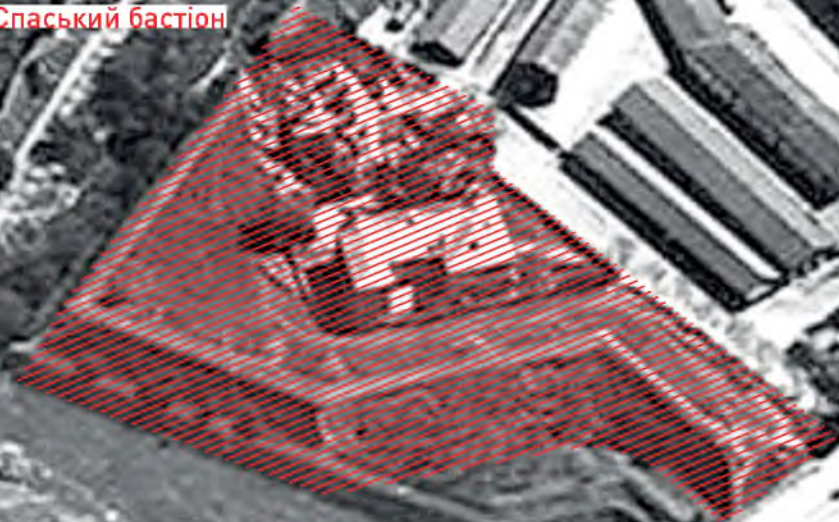
1918

Спаський бастион

1918

Спаський бастион

Вид на бастіон з парку Слави

Вид на храм з бастіону

Вид на бастіон з музею

Вид з бастіону на лівий берег

ГЕНПЛАН

1. Церква Спаса на Берестові (XI ст.)
2. Київське обласне училище культури
3. Галерея Лавра
4. Руїна
5. Студія Лавра
6. Національний музей «Меморіал жертв голодомору»
7. Громадський туалет
8. Житловий будинок
9. Господарська споруда
10. Церква Всіх Святих (XVII ст.)
11. Пороховий льох (XVIII ст.)

